

ע"פ 2094/15 - שמואל אטיאס נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 2094/15

לפני: כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
המערער: שמואל אטיאס

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי מרכז-
לוד מיום 17.2.2014 בתפ"ח 1762-07-12 שניתנה
על-ידי סגנית הנשיא ר' לורך והשופטים צ' דותן וע'
ויינברג-נוטוביץ

תאריך הישיבה: כ"ט באייר התשע"ו (06.06.16)

בשם המערער: עו"ד דוד ברהום

בשם המשיבה: עו"ד יעל שרף; עו"ד שרון משעל

פסק דין

השופט נ' סולברג:

1. ערעור על הכרעת הדין מיום 17.12.2014 של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (תפ"ח 1762-07-12; השופטים ר' לורר, צ' דותן וע' ויינברג-נטוביץ') בגדרה הורשע המערער ברצח בכוונה תחילה, עבירה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. על המערער נגזר לרצות עונש של מאסר עולם, מאסר על-תנאי וקנס.

רקע ועיקרי כתב האישום

2. ביום 23.5.2012, בשעות הערב, ישבו שניים בקרוואן בשכונת רמת-אליהו שבראשון-לציון, עוזיאל לוי ז"ל (להלן: המנוח) וברק בשירי (להלן: ברק), קרוב משפחה של המנוח. בשלב כלשהו, בסביבות השעה 21:00, במפתיע, הגיע אל הקרוואן אדם כשהוא מצויד באקדח. אותו פלוני עמד בפתח הקרוואן והחל יורה ברצף לעבר המנוח. ארבעה מן הקליעים פגעו בגופו, פצעו אותו פצעי מוות, ומקץ מספר שעות נפטר בבית החולים לבית עולמו. עם יציאתו מהקרוואן, הבחין היורה בכלבתו של המנוח, ירה גם לעברה, פצעה, ונמלט מן המקום.

3. בתחילה נעצר ברק כחשוד בביצוע המעשים ובהמשך נוקה מחשד ושוחרר. בעת שהייתו במעצר, הוכנס לתאו מדובב, בפניו תיאר את אופן ביצוע הירי, את תגובת המנוח ואת תגובתו שלו ליריות – בהסתרת ראש אינסטינקטיבית, תוך הרמת ידיו לעבר פניו וסיבוב גופו בקיפול, על-מנת להתרחק ממקור הירי. עם זאת, טען לפני המדובב כי לא הבחין בפניו של היורה.

4. ביום 28.5.2012 נעצר שמואל אטיאס (להלן: שמואל) בחשד לרצח המנוח. עם מעצרו הוכנס לתאו אותו מדובב, וזה שהה עמו בתא במשך ארבעה ימים. במהלך ימי הדיבוב נוצר בין השניים קשר קרוב, ועד מהרה הודה שמואל בפני המדובב כי הוא שרצח את המנוח, תוך שהוא מתייעץ עם המדובב בענייני החקירה ומעלה את חששו מפני מיצוק החשדות נגדו. על בסיס הודייתו של שמואל בפני המדובב, הוגש נגדו כתב אישום ביום 1.7.2012, במסגרתו הואשם ברצח המנוח בכוונה תחילה. על-פי כתב האישום, בין שמואל לבין המנוח ניטש סכסוך שהחל כשלוש שנים עובר לאירוע, ובעקבות הסלמת היחסים בין השניים, גמלה בלבו של שמואל החלטה להמיתו. עוד צוין בכתב האישום, כי עם ביצוע המעשים, נמלט שמואל מהאזור, עד שהסגיר את עצמו למשטרה מקץ ארבעה ימים.

עיקרי הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי

5. יריעת המחלוקת בתיק זה מתמקדת בשאלה העובדתית הנוגעת לזהות היורה, דהיינו, האם הוכח במידת הוודאות הנדרשת במשפט הפלילי, כי שמואל הוא זה שירה במנוח, שאז יש להרשיעו בעבירת רצח, ללא צורך להידרש ליתר יסודות העבירה ולניתוח המשפטי של יסודות אלה, שלגביהם אין מחלוקת.

6. כפי שעולה מהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי, על שלושה עיקרים עומדות הראיות שבתיק – (א) על ההודיה, אותה מסר שמואל למדובב בתא המעצר; (ב) על קיומם של ראיות נוספות ופרטים מוכמנים העולים כדי "דבר מה נוסף" לתמיכה בהודיית הנאשם; (ג) ועל התנהגות מפלילה של הנאשם, העדר אליבי וקיומו של מניע, העולים גם כן כדי חיזוק להודיית החוץ של שמואל בפני המדובב.

7. הודייתו של שמואל לפני המדובב ניצבה, אפוא, כאבן הראשה הראייתית בהכרעת הדין, כאשר יתר הראיות משמשות לה חיזוק ותמיכה. בהתאם לכך, בחן בית המשפט המחוזי את משקלה על-פי הפסיקה המקובלת, הקובעת שני מבחנים מצטברים להערכת משקלה של הודאת חוץ: מבחן פנימי, המבקש לבחון את משקלה של ההודיה לגופה בהתחשב בסימני האמת העולים ממנה; ומבחן

עמוד 2

חיצוני, בגדרו נשקלת לצד ההודיה, שאלת קיומן של אינדיקציות ראייתיות מסוג "דבר מה נוסף" התומכות בה (ראו: ע"פ 774/78 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד לג(3) 228, 234 (1979)).

ההודיה

8. עם כניסתו של המדובב לתא הוא הזדהה בפני שמואל בשם יצחק, בן למשפחת פשע ידועה, בקי ברזי העולם העברייני, בהליכי חקירה, מעצר ומאסר, ובנפתולי השיח המשפטי. בית המשפט המחוזי מצא, לאחר שעין בתוצרי הדיבוב, כי בין השניים התפתחו יחסי אמון וקרבה. מערכת יחסים זו הביאה לפתיחות רבה, ועד מהרה חשף שמואל בפני המדובב את עברו הפלילי, התמכרותו בעבר לסמים, וכאמור – את השתלשלות העניינים העובדתית והלך רוחו בביצוע הרצח על-ידו. שמואל פירט באזני המדובב כיצד נתגלע הסכסוך בינו לבין המנוח; כיצד גמלה בלבו החלטה לבצע את הרצח, כהחלטה רגעית, לאחר שחש מאוים על-ידי המנוח וחבורתו; כיצד השיג אקדח מסוג "יריחו"; וכיצד ביצע את הירי לעבר המנוח כשידיו חשופות. שמואל אף דן עם המדובב בנוגע להשפעתן של נסיבות שונות על חומרי החקירה, בכללן – נוכחותו של ברק בקרוואן; הירי שביצע לעבר כלבתו של המנוח עם יציאתו מהזירה; שאלת קיומן של מצלמות אבטחה באזור והאפשרות כי משאית שחנתה בסמוך הסתירה את זירת האירוע.

9. נוכח האמור, קבע בית המשפט המחוזי כי אין מדובר במדובב אקטיבי, ולא נפגעה זכותו של שמואל להליך הוגן. שמואל סמך על המדובב כאיש אמונו, ואילו המדובב רחש כבוד כלפי שמואל, הקשיב לו קשב רב, נתן לו עצות מועילות מכוח "ניסיונו", וגער בו קלות מתוך עמדה ידידותית. גם זכות ההיוועצות של שמואל עם עורך-דין לא נפגעה. המדובב לא פגע ולא הכפיש את עורכת דינו של שמואל, ואף המליץ לו להיוועץ בה ולשמור על זכות השתיקה, על מנת להותיר את התיק "באפילה". לעניין הקבילות הטכנית של ההודיה, נקבע כי אין למעשה מחלוקת בין הצדדים כי תכתובי פעולות הדיבוב, לרבות תוספות שהוספו בכתב יד על-ידי המדובב (בעת ריענון לקראת עדותו), משקפים היטב את אשר נשמע בקלטות הדיבוב. במקומות שבהם קיים קושי לשמוע את השיחה במלואה, קיבל בית המשפט את עדותו של המדובב, כאשר מצא כי דבריו משקפים את חילופי הדברים בין שמואל למדובב.

10. על כל אלה הסיק בית המשפט המחוזי כי "ניתן לקבוע שהמדובב לא נקט תחבולות אסורות כלפי הנאשם ולא היה בהתנהלותו כדי להפעיל לחץ על הנאשם" ומשכך מצא כי ההודיה ניתנה באופן חופשי וברצון בהתאם לסעיף 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971.

11. לאחר שמצא כי ההודיה קבילה, פנה בית המשפט לבחון את משקלה. במסגרת המבחן הפנימי של ההודיה, דחה בית המשפט המחוזי טענות שונות שאותן העלתה ההגנה בניסיון להפחית ממשקלה של ההודיה ומצא כי הגיונה הפנימי רב. כך, נדחתה טענה כי מדובר בהודאת שווא שאותה מסר שמואל מתוך התרברבות וכניסיון להציג עצמו כמי שמעורה גם כן בחיי העבריינות ועולם הפשע, וכך נדחו גם טענות שונות לפיהן הודייתו של שמואל חסרה פרטים מהותיים. נקבע, כי אף שרחש כבוד רב ונתן אמון במדובב, נקט שמואל בטקטיקה של הפצת דיסאינפורמציה ודיבור "בשני קולות", מחשש להאזנה או הקלטה של הנאמר בחלל תא המעצר. דברים אשר עשויים היו להפלילו נאמרו בלחישה, בקול ענות חלושה, ממוענים לאזניו של המדובב בלבד, ומיד לאחר מכן, בקול רם, אמר דברים שונים כגרסת כיסוי (פסקה 8 להכרעת הדין). כך נוצר שיח ער בין השניים, אשר מלבד לחישות ומסירת דברים "למיקרופון" כלל גם שימוש ב"קודי שיחה" שונים, בכללם מחוות ותנועות ידיים.

12. דוגמה בולטת לצורת תקשורת יחודית זו, מצא בית המשפט המחוזי בניסיונו של שמואל להסביר למדובב את סיבת הימלטותו מזירת האירוע. בתגובה לשאלת המדובב מדוע נהג כך, הסביר שמואל כי היתה לכך סיבה טובה, ובקול נמוך לחש "אבק שריפה" והציג למדובב את כפות ידיו הפרושות תוך ביצוע תנועת ניגוב (ת/ג, בעמ' 29). מיד לאחר מכן, אמר שמואל בקול רם כי ברח מאחר ו"פחד להתקרב לשכונה", וכי המנוח אינו מצוי בין האנשים אשר היה מעוניין לפגוע בהם (ת/ג, בעמ' 29). בעדותו של המדובב לפני בית המשפט, אשר נמצאה כאמור מהימנה, הוסבר כי שמואל, שחשש מפני האזנה, לחש בכוונה את הדברים המפלילים במטרה שאלה לא ישמעו, ובקול רם מסר "למיקרופון" סיבה חלופית, הממוענת לאזניהם של חוקרי המשטרה.

13. למסקנה דומה הגיע בית המשפט המחוזי גם בהתייחסותו לפרטים שגויים שנמסרו במהלך הדיבוב, ביניהם הטענה כי על-מנת להיכנס לקרוואן בעט שמואל בדלת הכניסה (אשר נפתחת החוצה), כי במהלך הירי החליף מחסניות בנשקו, וכי כתוצאה מהירי נפצע גם ברק (פסקה 12.ח-יז להכרעת הדין). גם בעניין זה, מצא בית המשפט המחוזי כי נתונים אלה נאמרו במכוון למקרה שהשיחות בתא מוקלטות. זאת, נוכח העובדה כי שמואל הקפיד לומר אותם בקול רם וברור, בניגוד ליתר הפרטים המפלילים שמסר, ומהעובדה כי מיד עם חשיפת המדובב בפניו, בחר שמואל להפנות את החוקרים לבדוק דווקא פרטים שגויים אלה שלגביהם אמר ש"קשה לי להאמין שזה תואם" (ת/ג38 א עמ' 67).

14. בהכרעת הדין נשקלו עוד אותות וסימני אמת רבים, השזורים לאורך שיחותיו של שמואל עם המדובב, ומחייבים מתן משקל רב להודיה; ביניהם – שיתוף הפעולה מצד שמואל ופתיחותו, המעידים על האמון שנתן במדובב; דאגתו של שמואל ממידת הדיוק של טכנולוגיית איכון מכשיר סלולארי המצויה בידי המשטרה; חששו של שמואל כי ברק יסגיר אותו; לחישותיו של שמואל לפיהן נמלט מפני שעל ידיו נמצאו שאריות אבק שריפה; החשש של שמואל מפני פעולות חקירה שיביאו אותו "לשנות עדות"; דברים שמסר שמואל בניסיון להסביר את מניעיו לרצח; תיאורו את ברק כמי שראה אותו "עיניים בעיניים" וכן תיאורו כיצד התגונן ברק מפני הירי; ציפיותו של שמואל כי ישב במאסר עולם; ועוד ועוד (ראו בפסקה יח להכרעת הדין).

15. נוכח אותות האמת הרבים השזורים לאורך הדיבוב כולו, ובהם קשר עצמו שמואל פעמים רבות לביצוע המעשים, מצא בית המשפט המחוזי כי משקלה הפנימי של ההודיה הוא רב.

16. במסגרת בחינתה החיצונית של ההודיה, עמד בית המשפט המחוזי על חיזוקים שונים הנמצאים למכביר לצד הודייתו של שמואל בפני המדובב, ועולים כדי "דבר מה נוסף".

17. ראשית, סקר בית המשפט המחוזי את גרסאותיו הפתלתלות של שמואל, אשר אותן שינה כמה וכמה פעמים בצורה שאינה עקבית, ולעיתים סותרת. באמרתו הראשונה, טען כי שכנה של הורי המנוח סיפרה לו ש"היו דקירות או יריות" (ת/ג32 א עמ' 64). בהמשך טען כי נודע לו על האירוע לאחר שהסתובב בליל הרצח בסביבות השכונה. בשלב מאוחר יותר, ולאחר שנחשף בפניו המדובב, טען כי דבר הרצח נודע לו משיחה שקיים עם אדם אחר באוטובוס בדרכו צפונה, ובה נודע לו גם כי הכלב נורה. לבסוף, בעדותו בבית המשפט המחוזי, טען כי את פרטי הרצח שמסר למדובב ידע מחבריו. לכל אורך חקירותיו סירב שמואל לחשוף מיהם הגורמים שבאמצעותם התוודע לנסיבות המקרה, ותירץ זאת בחוסר נכונותו העקרונית לשתף פעולה עם המשטרה. בית המשפט המחוזי קבע כי עדותו של שמואל היא גרסה כבושה, שלא נחקרה על-ידי המשטרה. נוכח גרסאותיו המתפתלות, וכשלונם מלספק הסבר מנומק לידיעתו את עובדות המקרה, שלל בית המשפט המחוזי את האפשרות כי שמואל למד על העניין מפי השמועה, ומצא בכך חיזוק ל"מוכמנותם" של הפרטים אשר מסר שמואל בהודייתו.

18. מכאן, פנה בית המשפט המחוזי לבחינת החיזוקים השונים העולים מהודאתו של שמואל:

(א) הירי בכלבה - בפני המדובב ציין שמואל כי בסופו של האירוע, עם יציאתו מהקרוואן, הבחין בכלבתו של המנוח אשר ביקשה להיכנס למלונה, ומיד ירה בה שני כדורים מכיוון ש"היה לו סכסוך עם הכלב, שהכלב הזה פעם ניסה לתקוף אותו" (עדותו של המדובב, עמ' 13-14 לפרוטוקול הדיון). עוד ציין, בין השאר, כי כתוצאה מהירי הרג את הכלבה, אף שלאמיתו של דבר זו נפצעה ברגלה בלבד. לאחר שבחן בית המשפט המחוזי את דבריו של שמואל בהקשר זה, את טענות ההגנה, ושמע את חוות-דעתו של וטרינר שבדק את רגלה של הכלבה, נמצא כי "הנאשם נותן תיאור מפורט ואותנטי של הירי בכלבה, תיאור של מי שהיה במקום וחווה את הסיטואציה ולא של אדם שאומר דברים ששמע מאחרים [...] העובדה שהנאשם מסר זאת למדובב בצירוף פרטים אותנטיים [...] והעובדה שחשב (בטעות) שהרג אותה, יש בכל אלה כדי להעניק משקל וחיזוק להודיית הנאשם בפני המדובב, חיזוק שהוא ברמה של 'דבר מה' נוסף" (פסקה 3.1 להכרעת הדיון).

(ב) המשאית החונה - במהלך חילופי הדברים בין שמואל למדובב, נסוב הדיון על האפשרות כי שמואל נקלט במצלמות האבטחה שהותקנו באזור כשהוא נכנס ויוצא מהקרוואן. בקשר לכך אמר שמואל כי "היה משאית... היה משאית קרובה... בדיוק בקרוואן שחוסמת שם... אי אפשר לראות אם נכנס" (ת/1 עמ' 58 ש' 1-28). לאחר ששלל את טענות ההגנה, ועל סמך תמונות שצילמו גורמי החקירה כשעה לאחר הרצח ועדויות נוספות, קבע בית המשפט המחוזי כי גם הידיעה על קיומה של המשאית באזור זה, מהווה פרט מוכמן מובהק "שיש בו כדי להצביע על כי הנאשם היה בזמן ובמקום ומצא חשיבות בעמידת המשאית שהסתירה אותו מהמצלמה בשים לב למיקום מצלמת השכנים, מיקום המשאית ומיקום שער הכניסה לקרוואן" (פסקה 4.1 להכרעת הדיון).

(ג) תנועת ההתגוננות של ברק - עוד במסגרת השיחות עם המדובב, ציין שמואל כי במהלך הירי הבחין באדם נוסף שנכח בקרוואן, אשר אותו ראה "עיניים בעיניים" ואשר למשמע קולות הנפץ ביצע תנועת התגוננות יחודית. שמואל הציג למדובב את תנועת ההתגוננות שעשה אותו אדם למשמע קולות הירי, שעיקרה בהסתרת פניו באמצעות ידי, קיפול גופו, ותזוזה לעבר הצד המרוחק מהדלת. שיחה זו בין השניים תועדה תיעוד ויזואלי מבלי משים על-ידי המשטרה, ועל צילום השיחה כולה הוצאה תעודת חיסיון. עם זאת, החריגה המדינה מספר תמונות מתוך תעודת החיסיון על-מנת שישמשו כראיה קבילה לחיזוק הודייתו של שמואל, ובהן נראה שמואל מציג למדובב את תנועת ההתגוננות שעשה ברק. השוואה בין תנועת ההתגוננות שהציג שמואל, לבין התנועה שאותה הדגים ברק בחקירתו במשטרה ובעדותו בבית המשפט, הביאה את בית המשפט המחוזי לקבוע כי חרף אי-אילו נקודות שוני בין ההדגמות שביצע ברק בחקירותיו במשטרה ובעדותו בבית המשפט, ושינויים שנפלו בין אלה לבין ההדגמה שערך שמואל למדובב, הרי שדי בכך ששמואל ידע לתאר ולהדגים בפני המדובב את תנועת ההתגוננות שעשה ברק, שהיא תנועה יחודית, כדי לאמת את ההודיה בחיזוק חיצוני. על כן, מצא בעת המשפט המחוזי כי ידיעתו של שמואל על תנועת ההתגוננות מהווה אף היא פרט מוכמן בדרגת "דבר מה לחיזוק", התומך ומחזק את הודייתו של שמואל.

19. אם לא די בכל אלה, מצא בית המשפט המחוזי כי עדותו של ברק מתיישבת עם יתר הראיות ויש לראות בה חיזוק ותמיכה להודיה. באמרתיו הראשונות במשטרה טען ברק כי אמנם לא הבחין ביורה, אך זיהה, כאמור, כי ידיו היו חשופות וכי לראשו חבש כובע מצחיה. עוד ציין כי במהלך הירי נורה מספר רב של יריות, וכי נביחות הכלבה לא נשמעו באזניו. בעדות מאוחרת וכבושה שמסר, לאחר שהופעל עליו לחץ מצד חוקרי המשטרה, טען כי הבחין ביורה "לשבריר שניה", ותיאר אותו כבעל זקן קצר, רזה, ובסביבות גובה 1.73 מטר. בית המשפט המחוזי קבע כי תיאורו הכללי של ברק מתיישב עם תיאורו של שמואל ועם האפשרות ששמואל הוא היורה; משכך נקבע כי "פרטי תיאור הרוצח בדבר היות היורה רזה, עם זקן קצר אפור, בגובה בינוני, שנמסרו בעדות מאוחרת וכבושה

של ברק, הם בעלי משקל נוסף המחזק את ראיות המאשימה..." (פסקה 14.טז להכרעת הדין).

20. פרטים נוספים שאותם מסר ברק בעדותו, ובהם דבק לכל אורך החקירה, נמצאו גם כן כבעלי משקל לחיזוק ההודאה. בית המשפט המחוזי קבע כי דבריו של ברק על ביצוע הירי בידיים חשופות, בהתאם להודייתו של שמואל לפני המדובב, מהווים "חיזוק של ממש להודייה". גם העובדה כי היורה חבש כובע מצחייה בצבע כהה במהלך הירי, עובדה שעליה הצביע ברק, ובה גם הודה שמואל מפורשות (ת/38, עמ' 2 11-35 וכן עמ' 261 לפרו'), נמצאה כתוספת ראייתית מחזקת להודייתו של שמואל.

21. מן המקובץ הסיק בית המשפט המחוזי שהודיית שמואל בפני המדובב עומדת ב"מבחן החיצוני" וכי נמצאו סימנים חיצוניים משמעותיים, מרביתם בדרגת "דבר מה לחיזוק", אשר די בכל אחד כשלעצמו, ובוודאי בהצטברותם, כדי לעמוד ברף הנדרש לתמיכה בהודיה ויש בהם כדי להצביע על ביצוע הרצח על-ידי שמואל.

22. חיזוקים נוספים מצא בית המשפט המחוזי בהתנהגותו המפלילה של שמואל, בהימלטותו מיד בליל הרצח לצפון הארץ ללא מתן הסבר מספק; בשתיקתו הממושכת בחקירותיו במשטרה; בכך ש"איבד" את מכשיר הטלפון הנייד שלו בליל הרצח, כאשר זה "נמצא" לבסוף על-ידי קרובת משפחתו; וכן בעובדה כי נמנע מליצור קשר עם מכריו בליל הרצח (פסקה 15 להכרעת הדין).

23. חיזוק נוסף מצא בית המשפט המחוזי בכישלונם של שמואל לספק טענת אליבי, בכך שמסר גרסאות סותרות באשר למעשיו בליל הרצח; ניסה לתת הסברים מפוקפקים לשיחות טלפון של גורמים שעל-פי טענתו היו אמורים להימצא בסמוך אליו; ובכך שנמנע מלמסור פרטים בדבר זהות האנשים שראו אותו, לכאורה, ויכולים היו לתמוך בעדותו (פסקה 17 להכרעת הדין).

24. לבסוף, גם המניע למעשים נמצא כמחזק את ההודיה. מעדויות שונות, ואף מדבריו של שמואל למדובב, למד בית המשפט המחוזי כי בתקופה הסמוכה לרצח חש שמואל מאוים מפני המנוח וחבריו, ובעקבות זאת החליט לרצוח את המנוח. בכך ראה בית המשפט המחוזי כי יש כדי לחזק את מהימנות ההודיה ולהסביר את המעשה, כשאף אחד מהעדים האחרים לא סיפק את המניע לרצח, אלא שמואל לבדו (פסקה 16 להכרעת הדין).

25. על סמך כל האמור, הרשיע בית המשפט המחוזי ביום 17.12.2014 את שמואל בעבירה של רצח בכוונה תחילה. בגזר-דין מיום 8.2.2015 גזר עליו עונש מאסר עולם, מאסר על-תנאי למשך 12 חודשים לתקופה של שלוש שנים מיום שחרורו, וכמו כן חייבו בתשלום פיצויים לאמו ולאחיותיו של המנוח בסך כולל של 358,000 ₪.

26. על הכרעת דין זו נסוב הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים

27. בכתב ערעור סדור ומפורט, שטח בא-כוחו של שמואל את טענותיו בניסיון להצביע על בקיעים בחומר הראיות, העולים כדי ביסוס ספק סביר באשמתו של שמואל.

28. סנגורו של שמואל שב וטען בכתב הערעור כי ההודיה היא הודיית שווא, שכן הדומיננטיות שאפיינה את פעולות המדובב, הביאה את שמואל, בקשר סיבתי מובהק, להודות בביצוע עבירה שלא ביצע. כאמור, הציג עצמו המדובב כבעל מהלכים בעולם העברייני, תוך שהוא מתאר תמונת מצב אידיאלית של חיי העבריינות. מצב זה, כך נטען, הביא את שמואל, אשר הוצג כאדם חלש הנמשך לסמלי כוח, להתרברב גם הוא בפני המדובב ולהציג עצמו כמי שמעורה אף הוא בעולם הפשיעה, ובשל כך בדה עובדות ונתונים שונים. עוד בעניין פעולות המדובב, נטען כי הלה פעל באופן קלוקל, בהכירו את פרטי הפרשה מניסיון הדיבוב הקודם מול ברק.

29. לעניין תוכן ההודיה גופה, נטען כי הודייתו של שמואל אינה רציפה, וכי היא מבוססת על שורת אמירות ושברי דברים. גם "סימני אמת" שאותם מצא בית המשפט המחוזי כנכונים בהודייתו של שמואל הם חסרי משמעות. בא-כוחו של שמואל השיג על אלה באריכות, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ואלה עיקרי טענותיו:

(א) לגבי פתיחותו של המדובב כלפי שמואל נטען כי דווקא פתיחות זו הביאה להודיית השווא, באמצעות המצגים השונים שהציג המדובב בפני שמואל; (ב) לעניין חששו של שמואל כי ברק יפליל אותו, נטען כי אין בכך דבר כיוון שהרוצח, יהא אשר יהא, "לא ירה בברק, ולכן הדבר מעמיד בסימן שאלה את כנות החשש של המערער כי יופלל על-ידי ברק"; (ג) לעניין תנועת ניגוב הידיים ולחישת "אבק שריפה", נטען כי אין עדות לכך ששמואל היה עם ידיים חשופות, אין תיעוד לכך שעשה תנועת ניגוב, ויתכן כי הדבר נעשה בעקבות תנועות דומות שביצע המדובב מוקדם יותר; (ד) אשר לסירובו של שמואל לעיין בתמונות שביקשו החוקרים להציג בפניו, מחשש שהדבר יגרום לו "לשנות עדות", נטען כי אין ללמוד מכך ששמואל חשש פן ישל בדבריו ויביא להפללתו. אדרבה, נטען כי הנחת היסוד היא כי חשוד אשר מבקש "לתמרן" את חוקריו, יבקש דווקא לחשוף לפניו את מלוא חומר הראיות, על-מנת שידע כיצד להתגונן; (ה) לעניין המניע, הציג בא-כוחו של שמואל אינדיקציות לכך שהסכסוך הסתיים בסולחה, וכי התקיימה "שביתת נשק" בין שמואל למנוח; (ו) לגבי הודאתו של שמואל על מפגש העיניים עם ברק, נטען כי נתון זה אינו יכול ללמד על הודיה ברצח, וכי ברק עצמו טען בחקירותיו במשטרה כי לא ראה את שמואל כלל; (ז) עוד נטען כי יאושו של שמואל ומוכנותו להודות, כפי שהביע זאת לפני המדובב, אינם מלמדים על השלמה עם המעשים שביצע. אדרבה, לשיטת בא-כוחו של שמואל יש בדברים אלה כדי ללמד על חשש לכך שההודיה שנתן שמואל היא הודיית שווא שנמסרה מחמת יאוש; (ח) לגבי הדיבור "בשני קולות" וגילוי עניין בהקלטת השיחות בתא, נטען כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר הסיק כי שמואל דיבר "בשני קולות", על-מנת לשתול דיסאינפורמציה. על-פי הטענה, שמואל נהג כך בניסיון לחקות דפוס פעולה עברייני ידוע, וכי עיון בתוצרי הדיבוב מעלה כי אין בהתנהגותו כדי ללמד על ניסיון לשתול במכון מידע שקרי, או על חשש מפני הפללה.

30. בא-כוח המערער שב וציין אותם פרטים "מהותיים" הנוגעים לביצוע הרצח אשר לא נמסרו על-ידי שמואל למדובב, ובהם – מיקומו של המנוח עם כניסתו של שמואל לקרוואן, אופי הירי וכיוונו, מיקומו של האקדח והאפשרות לאתרו. נטען, שהעובדה כי פרטים אלה לא עלו בשיחות עם המדובב מלמדת כי אין לפנינו הודיית אמת. זאת, שכן אילו אכן שמואל הוא זה שביצע את המעשים, הרי נדרש היה לדעת ולפרט לפרטי פרטים את השתלשלות האירוע. למעשה, כך נטען, תיאר שמואל את המידע שהיה ידוע לו מאחרים, תוך הגזמה והוספת פרטים בלתי נכונים.

31. מכאן פנה בא-כוחו של שמואל להשיג על מסקנות בית המשפט המחוזי הנוגעות לקיומם של פרטים מוכמנים וחיזוקים חיצוניים העולים מחומר הראיות:

32. לעניין הירי בכלבה, נטען כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר קבע כי "הנאשם אמר למדובב דברים מידעתיים...". (פסקה

13.ו.3.ד להכרעת הדין). לטענת הסנגור, עיון בתוצרי הדיבוב מעלה כי דבריו של שמואל בסוגיה זו רצופים שגיאות וחוסר דיוק רב באשר לנסיבות פציעתה של הכלבה. עוד נטען, כי חומר הראיות מעלה כי ניתן להטיל ספק האם הכלבה נכחה בקרבת מקום או חשה לאזור. עדותו של ברק, שלא שמע את הירי, והעובדה כי אין ראיות לכך שהכלבה יצאה להגנת בעליה והסתערה על היורה למשמע הירי, מחזקות חשש זה.

33. לעניין הידיעה על קיומה של משאית חונה, נטען כי אין בנמצא ראיה ישירה לכך שעמדה באזור משאית בעת התרחשות הרצח. הראיות השונות שמהן הסיק בית המשפט המחוזי על קיומה של משאית חונה באזור אינן מלמדות על תמונת המצב בזמן אמת נכון למועד האירועים, ואין ללמוד מכך במידת הוודאות הנדרשת על קיומה של משאית חונה לצד הזירה, כפי שהעיד שמואל.

34. אשר לתנועת ההתגוננות של ברק, נטען כי התנועות שהדגים ברק בחקירתו במשטרה ובעדותו בבית המשפט, שונות בתכלית מתנועת ההדגמה שהציג שמואל למדובב, ולפיכך אין להסיק מהן מסקנה כלשהי באשר לאפשרות כי שמואל צפה בתנועה זו במקור. עוד הוסיף סנגורו של שמואל כי אין לראות פרט זה כפרט מוכמן, הואיל וברק סיפר ברבים על חוויותיו מאירוע הירי, ובכללן גם תנועות ההתגוננות האינסטינקטיביות שלו, ומשכך ניתן להניח כי הדברים הגיעו לאזניו של שמואל מכלי שלישי ורביעי.

35. לעניין ביצוע הירי בידיים חשופות, נטען כי אין לשלול את האפשרות כי שמואל נחשף למידע זה דרך צד שלישי, ואין לראות בו משום פרט מוכמן. לגבי חבישת כובע המצחיה, נטען כי אילו שמואל הוא אכן היורה, הרי שאין כל היגיון בכך שמסר פרט מפליל זה בפני חוקרי המשטרה, אשר שאלו אותו מספר פעמים קודם לכן האם הוא נוהג לחבוש כובע מצחיה. אילו אכן היה זה הוא שביצע את המעשים, ברי כי לא היה ממהר לקשור עצמו לפרט מסוג זה.

36. עוד השיג בא-כוח המערער על גרסתו המאוחרת של ברק לעניין חזותו החיצונית של היורה. נטען, כי אין לקבל את גרסתו אשר ניתנה כאמור לאחר שימוש ב"לחצים אינטנסיביים ושיטות חקירה נפסדות". נטען, כי גם אם תתקבל גרסתו-זו, הרי שלא יהיה בה כדי להועיל לביסוס אשמתו, שכן גרסתו אינה עולה בקנה אחד עם העובדות הנוגעות לגובהו ולחזותו החיצונית של שמואל.

37. עוד עמד בא-כוחו של שמואל, וחזר ומנה את הפרטים שנמסרו למדובב אשר אינם עולים בקנה אחד עם מסכת הראיות שבתיק. במסגרת זו, השיג על קביעת בית המשפט המחוזי בעניין, לפיה חלק מאותם פרטים שגויים נאמרו בכוונת מכוון, במטרה לזרוע דיסאינפורמציה, מסקנה אשר לשיטתו נעדרת כל היגיון.

38. המשיבה מצידה, סומכת ידיה על הכרעת-הדין של בית המשפט המחוזי. לשיטת בא-כוח המשיבה, אין לראות בהודייתו של שמואל בפני המדובב משום הודיית שווא. קלטות הדיבוב, תכתובי שיחותיו של שמואל עם המדובב, ויתר חומרי החקירה והראיות שהוגשו, מדברים בעד עצמם ולחובתו של שמואל. המסקנה העולה מכל אלה היא ברורה, ולפיה הודייתו של שמואל אותנטית, חופשית, מפורטת, בהירה, ואין לראות בה התברבות או ניסיון ליצור רושם. ה"תחבולה" שבה נקט המדובב בעת שהציג עצמו כבן למשפחת פשע ידועה ובעל אמצעים, היא תחבולה לגיטימית וידועה, ואין בה כדי לשלול את חופש הבחירה. גם "אותות האמת" שאותם מצא בית המשפט המחוזי בדבריו של שמואל, עומדים על קרקע יציבה, ומחזקים את המסקנה כי הודייתו אותנטית וכנה. התרשמות כוללת מתכתוב דבריו של שמואל למדובב, מלמדת כי זה מסר את הודייתו בקור רוח, כשהוא מודע לכך שהוא מוסר מידע מפליל, וכי אין לראות בשני הקולות שבהם דיבר, משום "התפכחיות רגעיות מהפנטזיה של עולם הפשע", כטענת בא-כוחו של

שמואל.

39. עוד טוען בא-כוחה של המשיבה כי היכרותו של שמואל עם הפרטים המוכמנים הרבים, מלמדת כי הוא זה שביצע את הרצח. ויזוק נוסף עולה מהתנהגותו המפלילה של שמואל, בהימלטו מבלי שמסר הודעה מוקדמת לקרוביו, תוך הקפדה על נתק מהם, ומבלי לספק הסבר כלשהו להתנהגות חריגה זו. נטען כי ראיות אלה ואחרות מחזקות את ההודיה, ומשקלן המצרפי של אלה לצד ההודיה, עולה עד כדי המסקנה ההחלטית כי הרשעתו של שמואל יסודה בדין.

דין והכרעה

40. לאחר עיון ודיון, בחינת הטענות שבערעור ואילו שבאו בתשובה, אלו שבכתב ואילו שבעל-פה בדיון שהתקיים ביום 5.6.2016, נראה כי הכרעת הדין מבוססת היטב וכי דחיית הערעור – מחוייבת. בית המשפט המחוזי הרשיע את שמואל בהכרעת דין מנומקת כדבעי, שהציגה את הראיות אחת לאחת. בית המשפט המחוזי שקל את הראיות זו כנגד זו ולגבי כל פרט ופרט של כתב האישום. אף אני הגעתי לכלל מסקנה כי חומר הראיות המוצק, במרכזו הודייתו של שמואל בפני המדובר, ידיעתו על פרטים מוכמנים באשר לאופן קורות האירועים, וקיומן של ראיות מחזקות נוספות, כל אלה מובילים למסקנה בלתי נמנעת כי שמואל הוא זה שרצח את המנוח.

41. טענות בא-כוחו של שמואל משופעות בהשגות על ממצאי מהימנות ועל משקלן של הראיות השונות. בהקשר זה למותר לציין את הידוע, כי בבחינת מושכל ראשון היא ההלכה כי ערכאת הערעור לא תתערב בממצאי מהימנות ובממצאים עובדתיים שנקבעו על-ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים, כאשר קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות את התערבותה או כאשר הגרסה העובדתית שהתקבלה על-ידי הערכאה הראשונה אינה מתקבלת על הדעת (ראו: ע"פ 993/00 אורי שלמה נור נ' מדינת ישראל, פד"י נו(6) 205 (2002); ע"פ 316/85 גרינוולד נ' מדינת ישראל, פד"י מ(2) 564, 573 (1986)). ואמנם, גם בחינת הראיות השונות לגופן, כפי שתיבחנה להלן, מוליכה אל המסקנה כי הודייתו של שמואל נשענת על יסוד איתן, וכי החיזוקים השונים להודיה זו, המצויים למכביר, מעגנים ומעמיקים עוד יותר את אשמתו של שמואל.

פעולות המדובר

42. ההלכה הפסוקה מכירה בשימוש שעושה המשטרה במדובבים במטרה לחלץ ראיות מפלילות נגד חשודים, ובתרומתו של אמצעי חקירה זה לחקר האמת. בעבר עמד בית משפט זה על החשש שמתן תמריצים שונים למדובר פלוני, יביא לידי כך שהלה יפעל באופן אקטיבי יתר על המידה, עד כדי נקיטת פעולות שאינן לגיטימיות, בלהיטותו אחר קבלת התמריץ ובמטרה לחלץ הודיה מחשוד. בעבר נקבע, כי חשש זה יכול להביא לפסילת אותה הודיה מקום שבהשגתה נעשה שימוש באמצעים בלתי כשרים תוך פגיעה בזכותו של החשוד להליך הוגן (ראו: ע"פ 1301/06 עזבון המנוח יוני אלזם ז"ל נ' מדינת ישראל, פסקאות 2-9 לחוות דעתה של השופטת א' חיות (22.6.2009)). כדי שהודיה שנמסרה למדובר תהיה קבילה, על התביעה להוכיח את הנסיבות שבהן ניתנה, ועל בית המשפט להשתכנע כי זו הייתה "חופשית ומרצון", כפי הקבוע בסעיף 12 לפקודת הראיות (וכן ראו: ע"פ 15/78 ביבס נ' מדינת ישראל, פ"ד לב(3) 64, 75 (1978)).

43. מאחר שהמדובבים בדרך כלל אינם אנשי חוק, כבענייננו, ולעיתים מזמנות מדובר בעבריינים המקבלים גמול על חילוץ ראיות מפלילות מפי חשודים, נקבע כי על בית המשפט לנקוט זהירות יתרה בבואו לקבוע את רמת מהימנותן ומשקלן של ראיות מפלילות שהושגו בעזרת מדובר (ראו: ע"פ 1520/97 חדד נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 337, 348-351 (2000)). במטרה להתמודד עם

קשיים אלו ננקטים אמצעי תיעוד שתכליתם לאמת, ולעמוד על טיב אמירותיו של חשוד למדובב. במסגרת זו נדרשת המשטרה להקליט שיחות בין חשוד לבין מדובב ולערוך להן תכתוב, שכן תיעוד זה הוא שמאפשר לגורמי החקירה והתביעה, וכן גם לבית המשפט, להתרשם באופן ישיר מפעולת הדיבוב ומאמיתות ההודיה (לעיון בכללים אלו ראו: ע"פ 4029/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 48 והאסמכתאות שם (10.7.2012)).

44. טרם שאדרש לבירור לגיטימיות פעולות המדובב בעניין דנא, אציין כי הטרידה אותי העובדה כי המשטרה עשתה שימוש במדובב זהה מול ברק ומול שמואל. הנחת מוצא בהפעלת סוכנים ומדובבים היא כי הללו יבואו בשערי תא המעצר תחת מסך בערות, כאשר בתודעתם מידע מינימאלי ככל הניתן הקשור לחשוד ולמעשיו. חשש בלתי נמנע הוא כי פרטים מתיק החקירה "יזלגו" לחשוד במהלך פעולת הדיבוב, יזהמו את תוצרי הדיבוב ואף את גרסתו של המדובב עצמו. על כן, שימוש באותו מדובב כלפי מספר מעורבים באותו תיק אינו מצב רצוי, לבטח לא לכתחילה, ועל המשטרה לעשותו בזהירות מרבית ובהקפדה על הכללים שנקבעו בעניין זה בפסיקה (ראו בעניין דומה: ע"פ 2478/12 סאטי אגבריה נ' מדינת ישראל, בפסקה 18 לפסק דינו של השופט א' שהם (13.5.2015)).

45. עם זאת, בעניין דנא דברים אלה נאמרים בבחינת "דרוש וקבל שכר" בלבד, שכן לא מצאתי, כפי שאראה להלן, כי התקיים קשר כלשהו בין ידיעתו של המדובב על אי-אילו פרטי חקירה שאליהם התוודע כחלק מניסיון הדיבוב של ברק, לבין תוצרי הדיבוב משיחותיו הארוכות עם שמואל. נכון אני גם להסכים עם דברי בית המשפט המחוזי בעניין, אשר קבע כי "מקום בו כל מהלך הדיבוב הוקלט (של שני המעורבים), ואין על כך מחלוקת, חשש זה מתעמעם". המשטרה נהגה בזהירות הנדרשת במקרה זה, ולא מצאתי כי הפעלת המדובב פגעה בזכותו של שמואל להליך הוגן, או כי נשלל ממנו חופש הבחירה במתן ההודיה.

קבילות ההודיה

46. עיון בתוצרי פעולות הדיבוב מעלה כי במהלך רוב שהותו של המדובב בקרבת שמואל הוא פעל בפסיביות, תוך כדי שהוא משרה על שמואל אכפתיות ואמפתיה. כפי שהראה בית משפט המחוזי, ניכר כי שמואל, אשר היה מודע באופן מלא לאפשרות כי שיחותיו עם המדובב מוקלטות, הוא שניתב את השיחה למחוזות הנוגעים לביצוע העבירה על-ידו, לאחר שנקשר בקשרי אמון וידידות עם המדובב (למשל: ת1ז עמ' 57 ש' 30-31; שם בעמ' 55; ת1ד בעמ' 26; ת1א עמ' 17). שמואל ראה במדובב איש-רעים המכיר את רזי העולם העברייני, אשר יוכל לסייע לו להתמודד עם פעולות החקירה באופן מושכל. המדובב מצדו, רחש כבוד לשמואל, הקשיב לדברים שאמר, ואף השיאו בעצות משפטיות מועילות, אשר אינן תואמות את האינטרס שלו להביא להתקדמות החקירה ולזכות בתמורה המובטחת לו (למשל: ת1א עמ' 2 ש' 36-38; עמ' 4 ש' 29-31; עמ' 108 ש' 30 ואילך; ת1ו עמ' 19 ש' 18-27).

47. באשר למהימנות עדותו של המדובב לפני בית המשפט המחוזי – אין בידי להתערב במה שנקבע בהכרעת הדין. העובדות אשר עליהן העיד המדובב עולות בקנה אחד עם תוצרי הדיבוב, ומקובלת עלי גרסתו, לפיה גם במקרים שבהם נקט קו פעיל יותר (בניסיונו להבין מדוע ברח שמואל אל מחוץ לעיר לאחר הרצח), עשה זאת באופן ידידותי, ולא מתוך ניסיון השאה על-מנת להביא להפללתו בעל-כורחו.

48. בנסיבות אלה, ועל יסוד שאר נימוקי בית המשפט המחוזי, עולה המסקנה כי הודייתו של שמואל נמסרה באופן חופשי ומרצון, כנדרש בסעיף 12 לפקודת הראיות, והריהא אכן קבילה.

משקלה הפנימי של ההודיה

49. משקלה הפנימי של ההודיה רב הוא. אין לפנינו הודיה שבורה, סתמית ו'רזה', כפי שמבקש בא-כוחו של שמואל להציג, אלא תיאור מפורט ואותנטי, סימני אמת רבים עולים מתוצרי הדיבור, ועוד כהנה. אכן, למשקל נכבד ראוייה ההודיה.

50. אין בידי לקבל את המניע להודיה שהציע בא-כוחו של שמואל, לפיו זו ניתנה מתוך ניסיון התרברבות בפני המדובר או כדי להרשימו. ראשית, חולשת הטענה הזו ניכרת מן העובדה שלא הועלתה בגרסאותיו של שמואל במהלך החקירה, ורק בשלב סיכומי ההגנה ראה בא-כוחו להציג טענה זו (פסקה יט להכרעת הדין). גם בעדותו בבית המשפט המחוזי, לא ידע שמואל להשיב כיצד ביקש לרצות את המדובר ולהרשים אותו (עמ' 241 לפרוטוקול הדיון). אם הדברים דברי-אמת, כפי דרכו של עולם והטבע האנושי, היה מצופה משמואל לאומרם על אתר, בהזדמנות הראשונה; משלא עשה כן, מוטלת אמיתותם בספק של ממש.

51. שנית, לגופה של הטענה, ניסיון החיים והשכל הישר מלמדים, שאין אדם מודה באופן חופשי ומרצון בביצועה של עבירה, אלא אם כן אמת בפיו; וככל שמדובר בעבירה חמורה יותר, כך גובר כוחה של הנחה זו. על הטוען כי הודייתו בעבירה חמורה היא הודיית שווא לעורר ספק סביר באופן פוזיטיבי באמיתות הודייתו ולפסוע "צעד ראוי כדי לשכנע את בית המשפט באמיתות התיזה המאוחרת יותר שלו" (ע"פ 6289/94 דזנשוילי נ' מדינת ישראל, נב (2) 157, 171-172 (1998)). לא מצאתי בתוצרי הדיבור אינדיקציה כלשהי להתרברבות בפני המדובר בקשר עם ההודיה, וזו אינה נשמעת אף מבין כותלי דבריו. ההפך הוא הנכון, האפשרות כי שמואל התרברב בפני המדובר נסתרת מדבריו שלו. כך למשל, במהלך שיחותיו עם המדובר הביע שמואל לא אחת את תסכולו מ"התרשלותו" בתכנון הפשע המושלם, וחוסר תחכום בביצועו, ואף לא היסס להציג בפניו את חולשותיו, למשל באומרו: "תראה יצחק, אני בחוץ סובל, אין לי כלום, אין לי כלום חי ככה. אתה יודע, נובלס לפעמים אין לי. באמא שלי" (ראו: ת/1 עמ' 44 שו' 9-10, ת/1 עמ' 68 שו' 27-28). אין זו דרכו של רברבן כך להתבטא.

52. גם טענות בא-כוחו של שמואל נגד עשרות סימני האמת העולים מתוך דבריו של שמואל עצמו אין בהן ממש. חלק מטענותיו הועלו ללא מתן הסבר מספק לאמירתן, ואילו לגבי האחרות נכון אני להסכים לקביעת בית המשפט המחוזי. כך, מוצא אני אות אמת בחששותיו המפורשים של שמואל מפני הפללתו על-ידי ברק, וכי בהיותו היורה, ונוכח היכרותם המוקדמת עתיד זה להעיד נגדו. לעובדה כי שמואל לא פגע בברק במהלך הירי, אין כדי לפגום באפשרות זו. עוד שוכנעתי, כי ניגוב הידיים, תוך לחישת "אבק שריפה" וחילופי הדברים בהמשך בין שמואל למדובר, מלמדים כי שמואל ביקש באמצעים אלה להסביר כי ירה במנוח בידיים חשופות, וכי נמלט מהאזור מתוך חשש כי יתגלו שאריות אבק השריפה על ידיו. גם כאן, טענות בא-כוחו של שמואל לפיהן שמואל ביצע פעולות אלה לאחר שהמדובר ביצע פעולות דומות בפניו, נעדרות כל בסיס בתוצרי הדיבור (בהמשך - ראה זו תקבל חיזוק חיצוני בגרסתו של ברק).

53. אשר להימנעותו של שמואל מלהתבונן בתמונות שביקשו החוקרים להציג בפניו, מתוך חשש נטען כי עימות עמן יביא אותו "לשנות עדות", מצאתי כי התנהגות זו מלמדת על בריחה מאשמה תוך ניסיון לאחוז בגרסה בדויה, מבלי רצון להתעמת בחומר הראיות. גם יאושו של שמואל, העולה משיחותיו עם המדובר, מוכנותו להודות ולשבת במאסר עולם, וחששו מפני הקלטת השיחות, מהווים סימני אמת מובהקים לאותנטיות ומהימנות ההודיה, ובעניינים אלה לא מצאתי בטענות בא-כוחו של שמואל ממש.

54. ראיתי לדחות גם את הטענה לפיה ההודיה אינה מפורטת דיה, וכי דבריו של שמואל מגלים כי לא ידע פרטים מהותיים על אודות

הרצח. שוכנעתי, כי הפרטים שאותם ציין שמואל בדבריו נאמרו מבלי להיכנס לנבכייה הראייתיים של החקירה, והתמקדו בסוגיות אשר טרדו את מנוחתו של שמואל, שלגביהן ביקש להיוועץ במדובב. במקרים מסוג זה, אין לצפות כי הודיית הנאשם תהיה קוהרנטית ומלאה, ובהחלט יתכן שפרטים מסוימים, לעיתים אף פרטים הנוגעים לליבת מסכת האירועים העבריינית, ישמטו ממסגרת ההודיה. מסירת הודיה בפני מדובב, איננה כהודיה לפני חוקר משטרה במסגרת חקירה, עד כי יש להבחין בין אלו כשני סוגים שונים של הודאות, וכפי שעמד על כך חברי השופט י' עמית בפרשת זדורוב:

"ההבחנה בין הודיה בפני מדובב לבין הודיה בפני חוקר, אינה פרט נוסף בייחודיות של ההודיה, אלא מדובר בשני סוגים שונים של הודאות, שיש להבדיל ביניהם גם במינוח – הודיה בפני חוקר לעומת התוודות בפני מדובב. בין מדובב לבין חשוד אין יחסי מרות. אכן, מדובב יכול להטיל חיתתו על חשוד, מדובב יכול לגרום לחשוד להתרברב בפניו על מנת להרשימו, מדובב יכול לפתות או להשיא חשוד להודות במה שלא עשה – כל אלה אפשרויות שעל בית המשפט לקחת בחשבון בבואו לבחון התוודות בפני מדובב. אולם יכול גם מדובב למצוא מסילות אל ליבו של החשוד, לגרום לו לתת בו אמון ובכך למלא את משימת הדיבוב בהצלחה" (ע"פ 7939/10 רומן זדורוב נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 לחוות דעתו של השופט י' עמית (23.12.2015)).

מתוך הפער העמוק שבין הודיה לבין התוודות, נובע גם השוני בתוצרים השונים של כל אחת מפעולות חקירה אלה. אינם דומים דברים הנאמרים במסגרת שיחת רעים, בין אדם לזולתו השווה לו, ובה צד אחד מבקש לשפוך את ליבו ולפרוק את חששותיו לפני מי שהוא רואה כאיש שיחו ורעו, לבין דברים הנאמרים בשיח הקודר המאפיין את יחסי חוקר-חשוד של שאלות ותשובות, ובו כל צד מנהל "קרב מוחות" ומבקש להכשיל את זולתו. על כן, אין כל פלא כי תוצרי הדיבוב מעלים כי שמואל בחר לשוחח על הסוגיות העיקריות הנוגעות לחקירתו ואשר טרדו את מנוחתו, ואין בדבריו משום תיאור ממצה מדויק של האירועים, המתעמק בפרטי פרטים.

55. יתרה מכך, בעניין דנא, אין בפרטים שאותם החסיר שמואל בהודייתו משום השמטת מידע מהותי אשר יכול להכריע את מידת מעורבותו במעשים או להצביע על חוסר משמעותי בתצרף הראיית. על חסרונם של פרטים טכניים אלה ואחרים, מחפה חומר ראיות משמעותי נוסף ובעל משקל, ואין בטענות בהקשר זה כדי לפגום במשקל ההודיה (ראה ע"פ 6021/11 איתן יוסף נ' מדינת ישראל, בפסקה 20 לחוות דעתה של השופטת ע' ארבל (24.2.2014)).

56. הדברים נכונים גם לגבי הטענה על מסירתם של פרטים הסותרים את עובדות המקרה, וראיתי לקבוע כי אין בכוחם של אלה כדי להשפיע על הגיונה הפנימי של ההודיה. ראשית, מפני שאין בכך שבמסגרת הודיה שנמסרה לפני מדובב נפלו סתירות או שגיאות, כדי ליטול מן ההודיה את כוחה ומשקלה הראיית. כל עוד מתקיימת זיקה ממשית בין עיקרי הגרסה שאותה מסר החשוד לבין יתר חומרי החקירה, וכאשר אין באותם פרטים שגויים כדי לפגום בתמונה המצרפית הכוללת, הרי שניתן לייחס לשגיאות אלה משקל זניח בלבד. בעניין דנא, נוכח ההסבר מניח את הדעת שניתן לסתירות שנפלו בין גרסת שמואל לבין עובדות המקרה, נכון אני לקבוע כי אין לפרטים שגויים אלה השפעה ממשית על משקל ההודיה (ראו: ע"פ 1714/95 אבי יתום נ' מדינת ישראל, בפסקה 5.א.2 (2) (20.4.1997); ע"פ 2365/05 מדינת ישראל נ' ראשיד שתיאוו, בסוף פסקה 9 (22.2.2007)). כפי שקבע זאת בית המשפט המחוזי, חלק מפרטים אלה נאמרו מפיו של שמואל במכוון, כדי להטעות את החוקרים ולטעת בהם את הרושם כי אינו מעורב בביצוע העבירה, וכחלק מניסיונו המתמשך של שמואל לשתול מידע שגוי באופן מכוון, תוך שהוא מדבר בשני קולות, ולואט את הפרטים המפליילים באזני המדובב, מתוך הנחה שדבריו מוקלטים (פסקאות 12.י, 12.יא, 12.יג להכרעת הדין). עוד עולה, כי גם במקרים שבהם יתכן והפרטים לא נמסרו מתוך כוונה למסור דיסאינפורמציה, הרי ששמואל עצמו כשל ולא ידע לשלב עובדות שגויות אלה בצורה סדורה וקוהרנטית

עם גרסתו המלאה, או שהודה כי בדה פרטים אלה מליבו (פסקאות 12.ט, 12.יב להכרעת הדין).

המבחן החיצוני של ההודיה

57. כאמור, לשם הרשעה על סמך הודיית חוץ כעדות יחידה נדרשת תוספת ראייתית מסוג "דבר מה נוסף", כתוספת המאמת את דברי הנאשם. לפיכך, ככלל, די בראיה המאשרת במידה מסוימת את תוכן ההודיה, ואין צורך להידרש לראיה המצביעה דווקא על המערער כעל מי שביצע את העבירה (ראו למשל: ע"פ 3577/12 פריח נ' מדינת ישראל, פסקה כ (23.7.2014); ע"פ 6613/99 סמירק נ' מדינת ישראל, נו (3) 529, 557 (2002); ע"פ 3873/08 אטיאס נ' מדינת ישראל, פסקה 114 (6.9.2010)). הרף הנדרש לקיומו של "דבר מה נוסף" גמיש ומשתנה, והוא לובש צורה ופושט צורה מחדש בכל פרשה, בהתאם לנסיבותיה של ההודיה שבה הוא נדרש לתמוך. ההכרה בפרטים מוכמנים שמסר נאשם בהודייתו עשויה לשמש כראיה מאמתת להודיית נאשם עד כדי היותם "דבר מה נוסף", הוכרה זה מכבר בפסיקה ובספרות המשפטית (רע"פ 4142/04 מילשטיין נ' התובע הצבאי הראשי, בפסקה 20 לחוות דעתו של השופט א' א' לוי (14.12.2006)). לאור משקלה הפנימי הגבוה של ההודיה שלפנינו, החופשיות שבה ניתנה, ואותות האמת הפזורים למכביר בחומר הראיות, ניכר כי ניתן להסתפק בתוספת ראייתית קלה; אף כי חומר הראיות מספק חיזוקים למכביר, ומשקלם רב.

58. בעמל רב הציג הסנגור, הן בנימוקי הערעור, הן בדיון בעל-פה לפנינו, את השגותיו הרבות על פרטים מוכמנים ונתונים שונים המחזקים את הגרסה שמסר שמואל. המשותף לכולן היא הטענה כי אותם הפרטים המוכמנים הלכה למעשה אינם מוכמנים; ומשקלם הראייתי, ככל שזה קיים הוא כמשקל נוצה. גבי ידי, לאחר שעיינתי בחומר הראיות, מצאתי כי אין בידי להתערב במסקנות בית המשפט המחוזי בעניין זה. להלן מסקנותי גבי כל אחת מן הראיות שאותן שקל בית המשפט המחוזי במסגרת המבחן החיצוני:

59. הירי לעבר כלבתו של המנוח הוא מידע מוכמן מובהק, שלא היה ידוע לצוות החקירה עד למועד שבו ציין זאת שמואל באוזני המדובב, וברי כי רק מי שנטל חלק באירועים יכול היה לדעת על קיומו. טענות בא-כוחו של שמואל בהקשר זה דינן להידחות – העובדה כי אין ראיה לכך שהכלבה שהתה באזור עובר לביצוע הירי אינה מעלה ואינה מורידה. גם אילו הייתה מרוחקת, אין בידי לדחות את האפשרות כי הכלבה חשה לאזור עם שמיעת קולות הנפץ. אשר לעדותו של ברק אשר לא הבחין בכלבה או בירי לעברה, מקובלת טענת בא-כוח המשיבה, אותה קיבל גם בית המשפט המחוזי, ולפיה ברק לא הבחין בירי לעברה נוכח האירועים החטופים והדרמטיים והאפשרות כי מצב תודעתו לא אפשר לו להבחין בכל פרטי הנעשה (ראו דבריו של ברק בחקירתו כי "אני הייתי בהלם, הייתי בהלם" (נ/7-12 עמ' 27-32, 83)). אין לשלול גם את האפשרות כי חלק מהריות שאותן זיהה ברק כריות לעבר המנוח בעודו מגונן על ראשו בידיו, היו למעשה חלק מהירי לעבר הכלבה אשר נורתה מיד בסמוך. נכונה בעיני גם קביעת בית המשפט המחוזי בעניין, ולפיה העובדה כי שמואל טען באוזני המדובב כי הרג את הכלבה, מלמדת כי את המידע על הפגיעה בה שאב מניסיונו כמבצע הירי, ולו אכן היה ניזון מהשמעות אשר התרוצצו בשכונה באותה עת, כפי שנטען, היה יודע אל-נכון כי הכלבה לא נהרגה מן הירי. אשר לטענה כי לא ניתן לראות בריססים שנמצאו ברגלה של הכלבה משום פגיעת ירי, אין בידי להתערב בממצאי בית המשפט המחוזי, באשר זהו ממצא ראייתי מובהק, שסמכותו גדורה לקביעת הערכאה הדיונית, וממצאיה החד-משמעיים והמשכנעים מפורטים בהכרעת הדין.

60. לעניין המשאית החונה, הרחיב בא-כוחו של שמואל בדברים בניסיון למצוא דופי בראיות השונות המצביעות על כך כי משאית לבנה עמדה בשביל המוביל לקרוואן בזמן האירוע, ואשר הסתירה את נתיב הבריחה של היורה, כפי שטען שמואל. נתתי דעתי על דבריו, אך אין בידי לשנות ממסקנות בית המשפט המחוזי בעניין זה. האפשרות שאכן עמדה במקום משאית נלמדת מדבריו של שמואל

עצמו אשר אישר את הדברים מאוחר יותר בחקירתו במשטרה, מעדויות על כך שמשאית דומה נוהגת לחנות במקום, בצילומי המשטרה מליל הרצח, ומעדויות נוספות של מי שנכח שם בליל האירוע. שימת ליבו המיוחדת של שמואל לחניית המשאית באזור, נתון אשר אדם מן היישוב לא היה שת ליבו אליו, מחזקת גם כן את "מוכמנות" ראייה זו, ואת האפשרות כי ידיעת פרט זה שמורה למת-מעט. עוד מצאתי כי האפשרות שהמשאית נכנסה לזירה בפרק הזמן הקצר שבין קרות האירועים והגעת כוחות המז"פ שצילמו את הזירה היא בלתי-סבירה. תרחיש זה, לפיו המשאית נכנסה לזירה שעה שפועלים בה כוחות הצלה ומשטרה אינה מתקבלת על הדעת, גם אם יוכח כי המשטרה לא סגרה את הזירה לכניסת זרים מיד עם הגעתה למקום.

61. אף לעניין תנועת ההתגוננות של ברק, לא מצאתי מקום לסטות מקביעת בית המשפט המחוזי. לעניין מוכמנות הראייה, אף שיתכן שברק הדגים את תנועת ההתגוננות בפני גורמים שונים, בכללם המדובב, אין בכך כדי לשלול את "מוכמנותה" של ראייה זו. ידיעת פרט יחודי (גם אם אינה בלעדית) הקשור לאירוע העברייני, היא בעלת משקל ראייתי שאינו זניח כלל, והיא עשויה להוות חיזוק משמעותי להודיה. אכן, יתכנו דרגות שונות ועוצמות שונות לפרטים מוכמנים, התלויים בבלעדיות הידיעה ובזיקתה לאירוע העברייני, כפי שציין בעבר השופט (כתוארו אז) א' גרוניס:

"עשויות להיות דרגות שונות של ידיעת פרטים מוכמנים, ובהתאם עשוי להשתנות משקלו של נתון זה. בגדר הערכת משקלם של הפרטים המוכמנים יש חשיבות הן למרכיב הכמותי והן למרכיב האיכותי [...] אף אחד מן הפרטים עליהם הצביעה המערערת אינו מוכמן באופן שהידיעה עליו מהווה 'קלף מנצח' ובלתי מעורער. עם זאת, הצטברות בקיאותו של המשיב בפרטים הנזכרים יש בה כדי להגביר את החשד נגדו. בקיאות זו עשויה, לדעתי, למלא באופן עקרוני את דרישת המינימום ל'דבר מה נוסף' לחיזוק הודיה של נאשם" (ע"פ 4179/09 מדינת ישראל נ' אלכסיי וולקוב, בפסקה 22 לחוות דעתו של השופט (כתוארו אז) א' גרוניס (18.10.2010); וכן: ע"פ 8589/13 פאוזי רמילאת נ' מדינת ישראל, בפסקה 11 (27.01.2015)).

כך או כך, ההגנה לא הצליחה להראות מהו המקור לידיעתו של שמואל את תנועת ההתגוננות של ברק, וממילא לא ניתן לייחס לטענה מעין זו משקל ממשי, כאשר אין בידיה של ההגנה 'לספר סיפור' חלופי. אשר לפערים שבין הדגמת תנועות ההתגוננות שהציג ברק באמרתיו השונות ובעדותו, הרי שנכון אני להחזיק בקביעת בית המשפט המחוזי, לפיה אין בשינויים הקלים שבין ההדגמות כדי להצביע על פער משמעותי, וכי די בעובדה כי ברק הציג בכל המקרים התגוננות יחודית בהסתרת פניו באמצעות שתי ידיו, ובהמשך המשיך בהסתרת הפנים וביצע תנועה עם הגוף שהעבירה אותו אל הצד השני של הספה. באופן דומה, די בכך ששמואל ידע להציג בפני המדובב תנועת התגוננות דומה ברוב פרטיה, כדי שיהיה בה כדי לחזק את ההודיה.

62. למסקנה דומה הגעתי גם בסוגיית הירי בידיים חשופות. בא-כוחו של שמואל התעלם בכתב הערעור מעדותו של המדובב, אשר נמצאה מהימנה על-ידי בית המשפט המחוזי, בה הסביר את ההקשר שבו לחש שמואל את המילים "אבק שריפה", ולפיו שמואל "סימן לי בידיים ואמר לי בלחש שהוא ברח בגלל האבק שריפה שהיה לו בידיים וסימן לי בשתי הידיים (מציג את שתי כפות ידיו פרושות) ואמר לי ממש בלחש 'אבק שריפה'..." (עמ' 13 לפרוטוקול הדיון). עדותו של המדובב מתחזקת הן לנוכח דבריו של שמואל, אשר אישר בחקירתו כי אמר את המילים "אבק שריפה" למדובב, והן מכך שאישר מול המדובב בשלב מאוחר יותר, כי ידיו אכן היו חשופות (ת/ג, עמ' 31 ש' 12, 16; ת/ו' עמ' 21 ש' 14-15; ת/ו' עמ' 84-83). נוכח דברים אלו, אין בידי להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי, אשר מצא כי מדובר "בתיאור אותנטי של אופן הביצוע, עליו חזר הנאשם מספר פעמים תוך הצגת ידיו החשופות ויש בו כדי לחזק את משקל הודיית הנאשם" (פסקה 13.א.1.ד להכרעת הדין).

63. אשר לחבישת כובע המצחיה, מצאתי כי גם בפרט זה יש משום תוספת ראייתית. שמואל תיאר בעימות שנערך לו עם המדובב כי הוא נוהג ללכת עם כובע, ואף תיאר את צבעו הכהה, באופן דומה לעדותו של ברק (ת/38, עמ' 2). גם כאן, טענת ההגנה מנסה להפוך, לשווא, את מחדליו של שמואל לפגמים בחוזקה של התשתית הראייתית. אין בידי להשיג גם על מסקנת בית המשפט המחוזי לפיה מסתבר כי שמואל מסר בחקירותיו במשטרה פרטים מדויקים על אודות הכובע שבו ביצע את הרצח כיוון שסבר כי הודאה זו לא תפגע בו ולא תגרע מגרסתו. תועלת זו יכול שתמצא בסיבות שונות, דוגמת חשש כי מסירת פרטים שגויים תיסתר על-ידי עדים שראוהו בקרבת מקום, או על-ידי מצלמות אבטחה.

64. עם זאת, נכון אני לקבוע כי יש ממש בטענות בא-כוחו של שמואל לפיה עולה קושי לייחס משקל ממשי לגרסתו הסותרת והאחרונה של ברק, שבה מסר פרטים על אודות חזותו החיצונית של היורה, פרטים אשר עלו כגרסה כבושה רק בשלב מאוחר, בחקירתו החמישית, ולאחר שהופעלו עליו "לחצים אינטנסיביים ושיטות החקירה הנפסדות", כהגדרת בית המשפט המחוזי (פסקה 14. להכרעת הדין). גם העובדה כי ברק לא תיאר במדויק את חזותו החיצונית של שמואל, בתיאור צבע זקנו ואורכו, מעלה לטעמי ספק באשר למשקל שיש לייחס לגרסתו הכבושה של ברק, בכל הנוגע לתיאור חזותו החיצונית של היורה. על כן, לא מצאתי כי יש בדברים אלה של ברק כדי לאמת את הודייתו של שמואל. עם זאת, אין בדברים שאותם מסר ברק בגרסתו המאוחרת, שבה "נזכר" בתיאורו בפניו ובגובהו של היורה, כדי לפגום בגרסתו הראשונית בה דבק לכל אורך החקירה, ובה תיאר את השתלשלות האירוע בדומה לפרטים שמסר שמואל (ובניהם, כאמור - תנועת ההתגוננות שעשה למשמע הירי, חבישת כובע מצחיה על-ידי היורה, ביצוע הירי באקדח, בידיים חשופות, תוך שימוש בקליעים רבים לביצוע הרצח).

התנהגות מפלילה

65. התנהגותו של המערער סמוך לאחר האירוע בהימלטו ממקום הרצח למשך ארבעה ימים, מבלי לספק הסבר סביר לברירתו, הריהי התנהגות מפלילה, ובדין קבע בית המשפט המחוזי ש"העלמותו" מהווה ראיה תומכת בהוכחת אשמתו (ראו והשוו: ע"פ 9184/06 מדינת ישראל נ' אושר ("אושרי") כהן, בפסקה 12 (19.9.2007) ע"פ 677/84 דוד נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(4) 49-50 (1984)). גם "אובדן" מכשיר הטלפון הנייד של שמואל והשארות במכוון אצל קרובת משפחתו (כפי שציין שמואל בפני המדובב), הריהם התנהגות מפלילה, מתוך מטרה להתרחק מהמכשיר במכוון מחמת חשש לאיכוננו. חשש דומה עולה גם מהימנעותו של שמואל מיצירת קשר עם גורמים שונים אשר טלפנו אליו מיד, סמוך לאחר הרצח. לכל אלה, מצטרף גם חוסר שיתוף הפעולה עם גורמי החקירה ושתיקתו של שמואל בחדר החקירה.

66. עוד עולה מחומר הראיות, כי הסכסוך בין שמואל למדובב לא הסתיים בסולחה, והוא ידע עליות ומורדות. בתקופה שקדמה לביצוע הרצח נִעוֹר הסכסוך מחדש, וכפי שמסר זאת שמואל למדובב, סכסוך זה 'התחמם' שעות אחדות לפני הרצח, כאשר הבחין במנוח ואחרים נאספים מתחת לביתו במטרה לפגוע בו. דברים אלה הביאו את הסכסוך לנקודת רתיחה - ברציחת המנוח, ומבססים היטב את קיומו של מניע, המחזק את האפשרות כי שמואל הוא זה שביצע את המעשה.

67. מן האמור לעיל עולה, כי המדינה עמדה בדרישת ה"דבר מה לחיזוק". התמונה הבהירה המצטיירת מן ההודאה מצטללת עוד הרבה לאור הראיות המחזקות המצויות למכביר. על כן, מצאתי כי בהודייתו של שמואל, אשר אמיתותה הוכחה מעבר לספק סביר, במשולב עם כמה וכמה "דברי מה נוספים" כנ"ל, יש די והותר כדי להוכיח את אשמתו ברציחתו של המנוח.

סוף דבר

68. על סמך האמור לעיל, מסקנתי ברורה, כי הוכח ששמואל הוא אשר המית את המנוח, רצחו בכוונה תחילה, ולפיכך בדין הרשיעו בית המשפט המחוזי.

69. אשר על כן, אציע לחבכי לדחות את הערעור.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק ארז:

אני מסכימה.

לצד העובדה שאף אני סבורה כי אשמתו של המערער הוכחה מעבר לספק סביר, אני מבקשת להצטרף לדבריו הנכוחים של חברי השופט נ' סולברג באשר לכך שרצוי להימנע, ככל הניתן, מהפעלתו של אותו מדובב מול כמה מעורבים באותו תיק. אכן, כפי שציין חברי, לא היה בכך כדי לפגום בתוצרי הדיבוב בנסיבות העניין. אולם, פני הדברים עשויים להיות שונים במקרים אחרים. זאת ועוד, אף מראית פני הצדק היא חשובה.

ש ו פ ט ת

השופט ח' מלצר:

אני מצטרף בהסכמה לפסק דינו של חברי, השופט נ' סולברג, ולהערתה של חברתי, השופטת ד' ברק ארז.

ש ו פ ט

ניתן היום, כ"ח באב התשע"ו (1.9.2016).

הוחלט כאמור בפסק הדין של השופט נעם סולברג.

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט